

DE LA BUCURESCÎ LA SARMISEGETUSA

O EXCURSIUNE ISTORICĂ

ÎN

ARDEAL

DE

ȘTEFAN D. GRECIANU

FOST SENATOR,

PREȘEDINTE AL SOC. AGRARE A MARILOR PROPRIETĂRI,

COMANDOR AL STELEI, ETC.

BUCURESCI

INST. DE ARTE GRAFICE „CAROL GÖBL“ S-SOR I. ST. RASIDESCU

16, STRADA DOAMNEI, 16

1903.

PREFAȚĂ

Puțin timp după întorcerea noastră din excursiunea de la Sarmisegetusa, întâlnindu-mă D-l Președinte al Societății Istorice Române G. I. Lahovari, mă întrebă dacă am păstrat notele ce luasem în cursul călătoriei în Transilvania, căci va face a se publica prin jurnalul Societății Istorice o dare de sémă despre acel voiaj instructiv și interesant ce făcusem împreună.

Nu mult după aceea am predat notele ce mi se ceruse, în starea în care se găseau, fără a le subscrie chiar, căci îmi lipseau orî-ce stampe sau vederi spre deslușirea lor pentru cititori.

*Însă, fiind-că timpul trecea și nici stampe sau vederi nu puteam găsi cu înlesnire nici jurnalul Societății nu apărea, se hotărî D-l Președinte G. I. Lahovari și publică în *Buletinul Societății Geografice Române*, anul XXIII, *Semestru I*, 1902, pag. 141—151, notele ce-î trimesesem eu în starea în care se afla și apoi mă vesti că le-a dat la tipar cu numele meu.*

Acésta m'a obligat a le reproduce acum, bine sau rău, cu adăogire cel puțin de ore-care stampe explicative pe cât mî-a fost posibil, stampe numai a unora din multele localități, ruine, monumente, obiecte antice, etc., etc., care nu într'o așa scurtă broșură, ci în volume întregi și savante, scrise cu știință de alți voiajori speciali, ar fi meritat a se da la lumină.

Acéastă broșură însă fiind purtativă și lesne de citit, eu o dăruiesc a se vinde în ajutorul fondurilor Societății noastre Istorice, căci ele sunt foarte neîndestulătoare pentru susținerea ei, cu cheltuelile ce are societatea.

AUTORUL.

O EXCURSIUNE ISTORICĂ ÎN ARDEAL

La 1 Maiu 1902, membrii biuroului Societății Istorice Române, împreună cu membrii comitetului, printr'un articol scris și sub-scris de dînșii, în frunte cu veneratul Domn G. I. Lahovari, Președintele acestei Societăți, dic între altele:

«Pe lângă ședințele publice cari se țin la anumite epoce conform statutelor și regulamentului, Societatea istorică română va organiza congrese și excursiuni la locurile istorice ale țerilor române, în vederea deșteptării sentimentului de iubire și de admirațiune pentru gloriile și suferințele strămoșilor noștri».

Fidelă acestei juste dorințe, Societatea a avut fericita idee de a începe chiar în cursul lunei următoare cu excursiunea de față, care este cea dintâiu, peste hotare, în acest sens, ⁽¹⁾ făcută în clasica Transilvanie, în zilele de la 20—25 Iunie 1902.

Excursiunea acésta dar, oferea de la început două mari scopuri:

¹⁾ Încă o excursiune în lăuntrul hotarelor în județul Ilfov, la satul Grecii-de-sus, a mai făcut la vechea biserică de acolo în ziua de 9 Iunie 1901 și aceea a fost cea dintâiu excursiune a Societății acesteia.

1. Să realisa dorința exprimată prin chiar statutele Societății, și

2. Să făcea cunoscința unor localități, unde urmele și rămășițele despre existența strămoșilor noștri, le întâlneau la orî-ce pas.

Acastă localitate dar, este Comitatul Huniadoarei. Conform programului, plecarea excursioniștilor a avut loc în ziua de 20 Iunie dimineața, la orele 7,35, pe la trecătorea numită Predeal și prin Brașov-Sighișóra-Alba Julia; iar la 10,52^m seara am sosit în Deva, fără a ne opri în altă parte.

Numărul excursioniștilor se compunea din următoarele persoane:

D-l G. I. Lahovari, Președintele Societății istorice române; D-l Gr. G. Tocilescu, Vice-Președintele Societății istorice române; D-nii Ștefan D. Grecianu, Mihail Șuțu, Gh. G. Tocilescu, membri fondatori ai acestei Societăți și alte cinci persoane din sînul Societății, cum și un număr de trei studenți și 17 studenți de la Universitatea noastră din București.

La sosire, excursioniștii sunt întîmpinați la gara din Deva, de membrii Societății istorice și arheologice din ținutul Huniádórei, numită «Hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat» în frunte cu D-l Téglás Gabriel, Directorul muzeului de antichități din localitate, și D-l Dr. Veress Andrei, Secretar al sus țisei Societăți, de cari am fost invitați.

După ce Societatea din localitate uréză bună-venire Societății istorice române, am fost găzduiți pe la diferite familii, iar a doua zi, Vineri 21 Iunie, ora 7½ dimineața, urma să ne reunim cu toții pentru a urma cu atențiune scopul pentru care eram veniți.

La 21 Iunie dar, am vizitat: grădina publică, care de altfel este pe drumul spre ruinele cetății Deva ⁽¹⁾. La orele 10

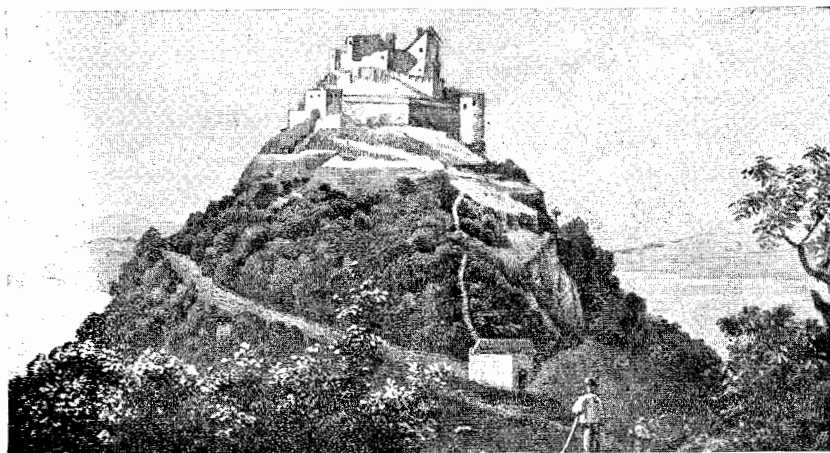
(1) Cetate vestită și tare despre care să pretinde că ar fi de foarte mare vechime. Ea s'ar fi numit sub Daci: Decidava, (Dacopolis) și avea și închisóre de prizonieri din răsbóie. Aci s'ar fi luat de Traian capul Regelui Decebal al Daciei și tot aci ar fi el chiar îngropat.

am vizitat localul sub-prefecturii, sala de onóre a Palatului Comitatului, cum și lapidariul de acolo; apoi liceul real și muzeul de antichități.

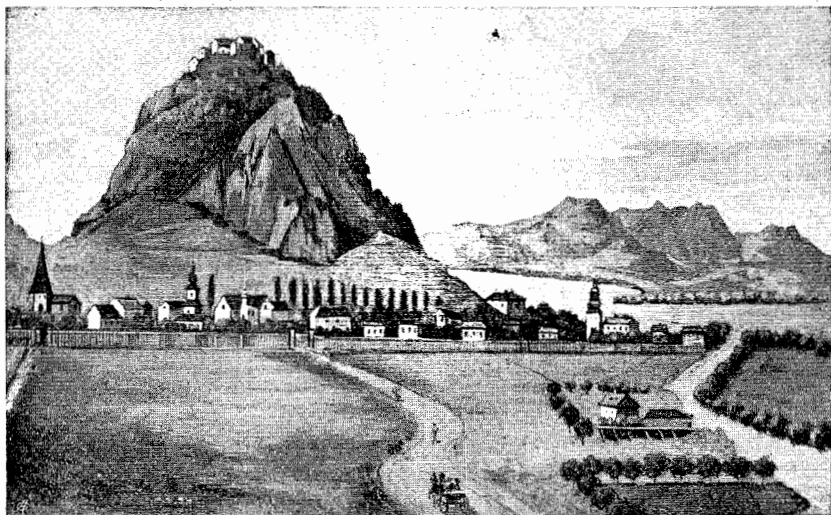
A descrie tot ce am văzut cu de-amăruntul, este absolut cu neputință, mai ales rămășițele atât de scumpe noue Românilor, depositate în muzeul de antichități, căci pentru acest sfârșit ar trebui un studiu aprofundat de mai multe zile—dacă nu chiar săptămâni—pentru a’și da sêma de tot ce posedă acest bogat muzeu.

Vom adăoga în treacăt că suvenirile epocelor Dace și Romane ocupă locul dintâiu; monumentele Mithriace cu deosebire sunt cele mai abundente; vin apoi, moneși vechi și noi, portrete, costume, obiecte de fier, câte-va documente vechi românesce și unguresce, tôte strînse, așezate și clasate fie-care la locul lor cu savantă și mare îngrijire.

Pentru ca cititorul să-și pótă mai bine da sêma despre acest oraș cu castelul său, dăm aci și câte-va vederi aranjate în ordine de vechime, după stampele ce am putut să ne procurăm prin D-l Secretar Veress, care cu o amabilitate caracteristică lui ni le-a pus la îndemînă.

Cetatea Deva în secolii trecuți.

Orașul și cetatea Deva în secolul al XVI-lea.

Orașul și cetatea Deva în timpul de față.

Vederea generală a oraşului Deva în ziua de azi.

După dejun, la orele $3\frac{1}{2}$, am plecat cu trăsurile la Maros-Németi (1), unde Societatea a fost invitată de Conte Dr. Kuun Géza d'Osdola, care este Preşedintele sus numitei Societăţi istorice ungare, Consilier intim al Majestăţii Sale Imperiale şi Regale Apostolicescî, Vice-Preşedintele Academiei Maghiare şi Membru de onoare al mai multor Societăţi din străinătate; aci am vizitat de asemenea monumentele Dace şi Romane, aşezate în parcul castelului său.

După ce Conte ne-a dat toate explicaţiunile de care aveam nevoie şi pentru ca vizita noastră ştiinţifică să fie imprimată cu un suvenir neştors, ne-am fotografiat în chiar locul unde acele monumente istorice sunt aşezate (2).

Dăm pe contra pagină vederea grupului împreună şi cu explicaţiunile necesare.

(1) Aci e casa şi moşia actualului Preşedinte al Societ. Ist. din ţinutul Huniadoarei. În parcul ce înconjură această locuinţă frumoasă clădită în secolul al XVII-lea, să vede conservată şi adunată o bună parte din pietrile istorice antice de la Sarmisegetusa şi împrejurimi. Satul e locuit de Români şi are biserică românească; el să numesce: Nimita.

(2) Asupra unora din acele monumente aflate în parcul de care vorbim, D-l Grigorie G. Tocilescu s'a ocupat pe larg în «Revista pentru Istorie, Arheologie şi Filologie anul IV, vol. VIII, fasc. Iunie, Sept. şi Oct. 1902 pag. 268—273.

